

Analiza

04 / 2026

www.csm.org.pl

USA i Arabia Saudyjska : co dalej z surowcowym deal'em?

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

CENTRE
FOR INTERNATIONAL
RELATIONS

dr Ewa Fronczak

Amerikanista i doktor nauk o bezpieczeństwie. Wykładowca Akademii Sztuki Wojennej i gościnnie Uniwersytetu Warszawskiego. Stypendystka naukowa i absolwentka Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego, Akademii Sztuki Wojennej oraz Instytutu Ameryk i Europy UW. Ekspert w Centrum Stosunków Międzynarodowych ds. Stanów Zjednoczonych.

Rezerwy ciężkich pierwiastków ziem rzadkich mają kluczowe znaczenie dla Stanów Zjednoczonych w utrzymaniu ich globalnej przewagi technologicznej i militarnej. Tymczasem w ostatnich dekadach liderem kontrolującym światowe wydobywanie stały się Chiny. Dostrzegając zależność USA od tych surowców, Pekin w 2025 roku zastrzył kontrolę ich eksportu. W odpowiedzi Waszyngton podpisał umowę z Rijadem na eksploatację złóż saudyjskiego królestwa. Czy wojna w Iranie wstrzyma realizację jej zapisów, stawiając Stany Zjednoczone w bardzo trudnym położeniu?

Metale ziem rzadkich to podstawowe surowce dla najbardziej zaawansowanych zdolności obronnych Stanów Zjednoczonych w tym myśliwców F-35, okrętów podwodnych klasy Virginia i Columbia, pocisków raketowych Tomahawk, czy systemów radarowych. Na przykład, samolot F-35 zawiera około 410 kg pierwiastków ziem rzadkich, niszczyciel klasy Arleigh Burke około 2300 kg, a okręt podwodny klasy Virginia – aż 4100 kg.¹

Stany Zjednoczone przewodziły światowej produkcji pierwiastków ziem rzadkich do połowy lat 90-tych XX wieku, kiedy Chiny zaczęły deklasować wszystkich rywali. Amerykańska Rada ds Zagranicznych ostrzegła, że Stany Zjednoczone są w 100% uzależnione od importu dwunastu minerałów sklasyfikowanych przez rząd jako krytyczne oraz w ponad 50% od importu dwudziestu ośmiu dodatkowych minerałów.² Według jej prognoz, do 2030 roku Stany Zjednoczone mają posiadać mniej niż 2% udziału w światowym rynku minerałów krytycznych, podczas gdy Chiny aż 31%. Prezydent Donald Trump już podczas swojej pierwszej kadencji postanowił odwrócić ten trend.

Saudyjskie złoża

Rozwijanie przemysłu wydobywczego minerałów krytycznych wpisuje się w kluczowy filar programu “Vision 2030”, opracowanego przez ekipę następcy saudyjskiego tronu,

¹ CSIS, <https://www.csis.org/analysis/new-era-us-saudi-minerals-cooperation>

² Council on Foreign Relations, <https://www.cfr.org/articles/us-critical-minerals-dilemma-what-know>.

księcia Mohammada bin Salmana.³ Arabia Saudyjska dynamicznie przekształca swój sektor górniczy w centralny filar dywersyfikacji gospodarczej, starając uniezależnić budżet od wpływów z ropy naftowej.

Dzięki jasnej strategii, królestwo szybko stało się wiodącym globalnym kierunkiem poszukiwań, przyciągając tylko w 2024 roku ponad 140 milionów dolarów inwestycji. Przyspieszyło również przyznawanie licencji na poszukiwania – liczba licencji wzrosła prawie czterokrotnie, z 224 w 2015 roku do 816 w 2023 roku. Podkreśla to determinację Rijadu w uwalnianiu i komercjalizacji swojego potencjału geologicznego.

Szacunkowa wartość rezerw mineralnych królestwa wzrosła z około 1,3 biliona dolarów w 2016 roku do około 2,5 biliona dolarów w 2024 roku, odzwierciedlając odkrycie i priorytetowe traktowanie zasobów o wysokiej wartości, w tym pierwiastków ziem rzadkich. Saudyjski plan zakłada wejście państwa do 2030 roku do grona siedmiu największych na świecie przetwórców minerałów. Przekształci to globalne łańcuchy dostaw i znacznie ograniczy dominację Chin w obszarze surowcowym.

Historyczne porozumienie

Wieloletnia współpraca USA i Arabii Saudyjskiej w obszarze ropy i gazu sprzyjała negocjacom wokół metali ziem rzadkich. 19 listopada 2025 roku podpisano ważną umowę: amerykańskie przedsiębiorstwo MP Materials ogłosiło nawiązanie współpracy z amerykańskim Departamentem Wojny w celu utworzenia strategicznego *joint venture* z

³ Reuters, <https://www.reuters.com/article/world/uk/factbox-saudi-arabias-vision-2030-reform-plan-idUSKCN0XM1XV/&sa=D&source=docs&ust=1772830659972479&usg=AOvVaw27abdPReG4WJz8rQq3ThPV>.

Saudi Arabian Mining Company (Maaden) - flagową saudyjską firmą górniczą.⁴ Celem jest budowa pierwszego na Bliskim Wschodzie zakładu przetwórstwa pierwiastków ziem rzadkich mającego zaopatrzyć oba kraje. MP Materials i rząd USA (poprzez spółkę *joint venture*) posiada udział kapitałowy w wysokości do 49%, a Maaden - nie mniejszy niż 51%.

Podczas gdy MP zapewnia światowej klasy wiedzę techniczną w zakresie separacji i rafinacji pierwiastków ziem rzadkich oraz globalne możliwości w zakresie zaopatrzenia i marketingu, Saudyjczycy wnoszą konkurencyjną bazę energetyczną, nowoczesną infrastrukturę, strategiczne położenie i znaczący, niewykorzystany potencjał zasobów metali ziem rzadkich. Arabia Saudyjska posiada także jedno z najcenniejszych na świecie złóż pierwiastków ziem rzadkich (REE). Według szacunków Ministerstwa Przemysłu i Zasobów Mineralnych, złoża Dżabal Sajid jest uważane za czwarte najcenniejsze złoża na świecie. Szacuje się, że zawiera ono 552 000 ton ciężkich pierwiastków ziem rzadkich oraz dodatkowe 355 000 ton lekkich pierwiastków⁵.

Celem rafinerii jest eksploatacja lokalnych złóż, ale dopóki nie będą dostępne, będzie ona przetwarzać rudy z innych krajów, na przykład Brazylii. Brazylia posiada największe rezerwy pierwiastków ziem rzadkich poza Chinami. W styczniu 2026 roku Maaden zobowiązał się zainwestować w tym kraju 1,5 mld dolarów w celu przeprowadzenia mapowania geologicznego i eksploatacji złóż⁶. Umowa ta jest częścią strategii Arabów

⁴ Investors, <https://investors.mpmaterials.com/investor-news/news-details/2025/MP-Materials-and-the-U-S--Department-of-War-Partner-with-the-Saudi-Arabian-Mining-Company-Maaden-to-Develop-Rare-Earth-Refinery-Joint-Venture/default.aspx>.

⁵ *Rare Earth Exchanges*, <https://rareearthexchanges.com/news/saudi-mirage-or-strategic-masterstroke-reex-dissects-csiss-optimistic-spin-on-the-mp-deal/>.

⁶ FD Intelligence, <https://www.fdiintelligence.com/content/e8259e44-3d83-5166-ba03-1cfe012c1f3c>.

polegającej na wykorzystaniu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do zabezpieczenia dostępu do kluczowych minerałów dla krajowego programu produkcyjnego.

MP Materials

To jedyny w Ameryce w pełni zintegrowany producent pierwiastków ziem rzadkich, którego możliwości obejmują pełny łańcuch dostaw — od wydobycia i przetwarzania po zaawansowaną metalizację, produkcję magnezów i recykling. Przedsiębiorstwo zarządza drugą co do wielkości kopalnią pierwiastków ziem rzadkich na świecie w Mountain Pass w Kalifornii, gdzie się wydobywa, rafinuje i oddziela. MP produkuje również jedne z najwydajniejszych magnezów trwałych na świecie w swoim zakładzie Independence Magnetics w Teksasie.

Między 1930 a 1960 Mountain Pass było numerem jeden w globalnym wydobyciu metali rzadkich, jednak poważne toksyczne wycieki oraz bezlitosna chińska konkurencja od końca lat 80-tych doprowadziły do jej całkowitego zamknięcia na piętnaście lat w 2002 r. Z dzisiejszej perspektywy, decyzja ta wydaje się bardzo kosztownym strategicznym błędem Amerykanów i jaskrawym przykładem ich krótkowzrocznej polityki; dalszą działalność kopalni oceniono po prostu na nieopłacalną. Obecnie MP odpowiada za zaledwie około 15% światowej produkcji i aby znacząco zwiększyć swoje moce przerobowe i produkcyjne, inwestuje ponad 1 miliard dolarów i zatrudnia ponad 1000 pracowników. Inwestycje obejmują rozbudowę zdolności separacji ciężkich

pierwiastków ziem rzadkich w kopalni w Kalifornii oraz budowę drugiego zakładu produkcyjnego w Stanach Zjednoczonych⁷.

Maaden

To największa firma Bliskiego Wschodu, a także jedna z najszybciej rozwijających się na świecie.⁸ Ma siedzibę w Arabii Saudyjskiej i zajmuje się wydobyciem i obróbką metali w sektorze wielosuwrowcowym. W 2024 r. osiągnęła przychody w wysokości 8,7 mld dolarów. Inwestuje także we wspólne przedsięwzięcie z Mosaic Company i SABIC: budowę kompleksu nawozowego Wa'ad Al Shamal o wartości 8 miliardów dolarów, co wzmacnia znaczenie Arabii Saudyjskiej na globalnym rynku fosforanów. Kolejne pole badań to złoto: wspólnie z Barrick Gold, Maaden prowadzi prace w podziemnej kopalni Jabal Sayid, wspierając rozwój poszukiwań i produkcji złota w Arabii Saudyjskiej⁹.

Główny cel przedsiębiorstwa to przyspieszenie eksploracji i produkcji obiecujących złóż mineralnych Arabii Saudyjskiej i rozwinięcie górnictwa do trzeciego filara saudyjskiej gospodarki. Maaden zatrudnia ponad 7000 wykwalifikowanych pracowników i zarządza 17 kopalniami, a swoje produkty eksportuje do 55 krajów na całym świecie¹⁰.

⁷ Ewa Fronczak, *Gadolin, erb i inne metale ziem rzadkich. Amerykańska droga do samowystarczalności*, Nowa Konfederacja, 2023.

⁸ Maaden, Maaden, <https://www.maaden.com/>.

⁹ Maaden, <https://www.maaden.com/discover-us/partnerships>.

¹⁰ Ibidem

Zalety współpracy z Arabią z perspektywy USA

Arabia Saudyjska korzysta z obfitych i ekonomicznych zasobów energetycznych¹¹. To kluczowy czynnik, bo oddzielanie pierwiastków ziem rzadkich pochłania od 9 do 13 razy więcej energii niż ich wydobycie. Przewaga energetyczna Arabii Saudyjskiej wykracza jednak poza jej ogromne zasoby paliw kopalnych: kraj ten poczynił znaczne inwestycje w energię odnawialną i szczyty się jednymi z najniższych kosztów energii na świecie. Na przykład projekt wiatrowy Al Ghat jest rekordzistą pod względem najniższego na świecie uśrednionego kosztu energii elektrycznej (LCOE) z energii wiatrowej – zaledwie 1,6 centa za kilowatogodzinę (kWh). Tuż za nim znajduje się projekt wiatrowy Wa'ad Al Shamal, z drugim najniższym LCOE na świecie.

Jednocześnie, Arabia Saudyjska oferuje bardzo korzystne otoczenie regulacyjne, bo chce przyspieszyć rozwój sektora wydobywczego.¹² W 2021 r. uchwalono Ustawę o Inwestycjach Górniczych – kompleksowy zestaw reform mających na celu przyciągnięcie inwestycji i usprawnienie procesów w przemyśle wydobywczym. Według Bandara Alkhorayefa, ministra przemysłu i zasobów mineralnych, licencje wydobywcze w Arabii Saudyjskiej można uzyskać w ciągu 180 dni – w przeciwieństwie do Stanów Zjednoczonych, gdzie uzyskanie niezbędnych pozwoleń na uruchomienie kopalni zajmuje zazwyczaj 7–10 lat.

¹¹ CSIS, <https://www.csis.org/analysis/new-era-us-saudi-minerals-cooperation>.

¹² Ibidem.

Trzecią wielką zaletą Arabii Saudyjskiej jest dobra pozycja do stworzenia centrum przetwórczego, zdolnego nie tylko do przetwarzania własnych koncentratów pochodzących z kraju, ale także do przyjmowania surowców ziem rzadkich od sojuszników.¹³ Ta strategiczna rola pomaga zniwelować globalną lukę w przetwórstwie, jednocześnie wzmacniając niezawodne łańcuchy dostaw między zaprzyjaźnionymi krajami. Arabia Saudyjska będzie także najbliższym centrum przetwórstwa dla 5 z 10 krajów które przodowały pod względem inwestycji w poszukiwania minerałów w 2024 r. – Malawi, Namibii, RPA, Ugandy i samej Arabii Saudyjskiej – pozycjonując królestwo jako kluczowe ogniwo w globalnej sieci dostaw pierwiastków ziem rzadkich.

Podsumowanie

Amerykańsko-saudyjski *deal* to ważny krok w kierunku dywersyfikacji globalnego łańcucha dostaw dla USA, jednak realizacja porozumienia leży pod znakiem zapytania po amerykańsko-izraelskim ataku na Iran. Maaden i MP Materials miały dopiero badać możliwości wspólnego rozwoju pionowo zintegrowanego łańcucha dostaw pierwiastków ziem rzadkich, a wojna w Zatoce to bardzo utrudnia.

Podpisanie umowy surowcowej nie było tylko decyzją gospodarczą, ale przede wszystkim geopolityczną. Dla Amerykanów to próba zmniejszenia destrukcyjnej siły lewara jakim jest uzależnienie USA od chińskiego eksportu oraz rafinacji kluczowych minerałów. Zależność ta jest porażająca: między 2020 a 2023 rokiem Stany Zjednoczone importowały z Państwa Środka aż 70% pierwiastków ziem rzadkich a rafinują 100%

¹³ CSIS, <https://www.csis.org/analysis/new-era-us-saudi-minerals-cooperation>

wydobywanych minerałów, znów głównie w Chinach.¹⁴ Według danych geologicznych, zmierzone i wskazane zasoby pierwiastków ziem rzadkich w Ameryce Północnej wynoszą 3,6 mln ton w USA i ponad 14 mln ton w Kanadzie – czyli znacznie mniej niż to czym dysponują Chiny (44 mln ton).¹⁵

Amerykanie zdawali sobie także sprawę, że jeśli nie podzielą się licencją na swoje technologie, Arabia Saudyjska zwróci się do Chin.¹⁶ Książę Mohammed bin Salman nie zamierza wybierać między dwoma mocarstwami skoro może robić biznesy z oboma. Intencją USA było więc nie tyle zablokowanie współpracy królestwa z Chinami, lecz zachowanie kawałka „saudyjskiego tortu”.

Bez względu na to jak zakończy się trwający w Cieśninie Ormuz konflikt, powrót do względnej stabilności w regionie nie będzie ani szybki ani łatwy. Kraje Zatoki mogą mieć obawy co do wiarygodności USA jako partnera gospodarczego i w dziedzinie bezpieczeństwa; i niewątpliwie, wobec tak nieprzewidywalnej amerykańskiej polityki, będą dążyć do wzmocnienia swojego bezpieczeństwa poprzez dywersyfikację sojuszników i partnerów. Decyzje zapadają bardzo szybko. 27 marca Ukraina podpisała umowę z Arabią Saudyjską o dzieleniu się wiedzą i technologią w zakresie obrony przed dronami. Dokument będzie stanowić podstawę przyszłych kontraktów, wymiany

¹⁴ Statista, <https://www.statista.com/chart/34301/us-rare-earth-imports/?srsltid=AfmBOors-jIqidTal0dAz3tlCeLdPoux-B-d1GMdFhUDemjgTeJUD2RI>.

¹⁵ US Geological Survey, <https://pubs.usgs.gov/periodicals/mcs2025/mcs2025-rare-earths.pdf>.

¹⁶ Danielle Miles, Arabia, FD Intelligence, listopad 2025, <https://www.fdiintelligence.com/content/4839465b-c07a-4aca-9664-aea645834ceb>.

technologicznej i inwestycji¹⁷. Jak podaje BBC, inne kraje Zatoki także wyraziły chęć współpracy z ukraińskimi specjalistami od wojny dronowej.

Dotychczasowe decyzje Saudów wydają się zatem racjonalne i przemyślane - wobec dramatycznie zmieniającej się sytuacji geopolitycznej, postanowili zwiększyć swoje bezpieczeństwo, inwestując w nowoczesne i sprawdzone rozwiązania militarne. Nie oznacza to jednak rezygnacji ze współpracy z Amerykanami, lecz chęć zmniejszenia zależności i wyeliminowania słabych punktów w dotychczasowej polityce obronnej. To skłania do wniosku, iż z podobnym pragmatyzmem podejną do sprawy wspólnego przedsięwzięcia i budowy pierwszego na Bliskim Wschodzie zakładu przetwórstwa pierwiastków ziem rzadkich. Wojna w Zatoce prawdopodobnie tylko zwiększy determinację królestwa do dywersyfikowania gospodarki. Dlatego nawet jeśli USA stracą pozycję głównego dostawcy bezpieczeństwa, nadal pozostaną ważnym gospodarczym i technologicznym partnerem Arabii Saudyjskiej, a umowa surowcowa będzie realizowana.

dr Ewa Fronczak

¹⁷ BBC, <https://www.bbc.com/news/articles/cx2r4wxdw3no>.

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi i problemami polityki międzynarodowej.

Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata.

Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów.

Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzonym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych | ul. Ogrody 24, 03-994 Warszawa | +48 608 593 632

www.twitter.com/CIR_CSM

www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH